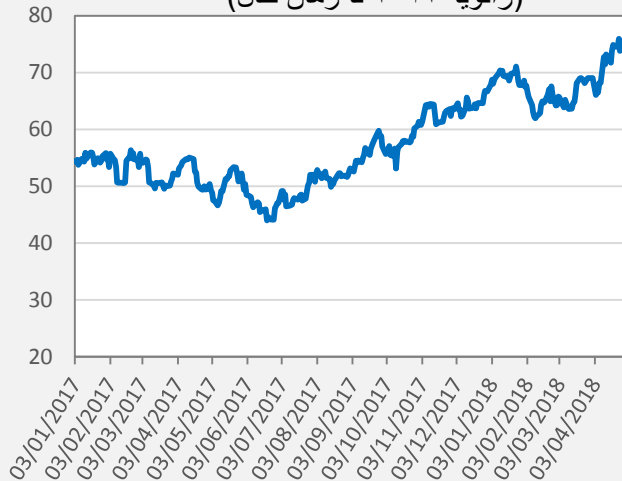

در حالیکه ترامپ میگوید "نه" ایران و شرکا برای معامله جدید فراتر از آمریکا مینگرند.

با تصمیم آقای ترامپ در تصدیق نکردن مجدد سهم آمریکا در توافقنامه اتمی چند جانبه با ایران که تعادل پیچیده ای داشت و با تلاش بسیار از سوی رئیس جمهور پیشین به انجام رسیده بود پایان یافته است. ولی پشتیبانی از ادامه برجام که امضا کنندگان اروپایی روس و چینی بدون آمریکا از این قرارداد بیان کرده اند به معنای آن است که برای منافع ایران بهترین گزینه پایبندی به مفاد قرارداد و پیگیری یک راه جدید است.

ایالت متحده آمریکا تصمیم گرفته است از قرارداد برجام خارج شود بنابراین تحمیل مجدد تحریم های مالی را بر ضد نهاد های ایرانی را اجرا خواهد کرد. این اقدام که آقای ترامپ خیلی وقت است به آن اشاره کرده بود بر ضد توصیه های شرکای امنیتی آمریکا در اروپا و سازمان ملل متحد و همچنین توصیه های معقول متعددی از درون دولت آمریکا بوده است. با این وجود آقای ترامپ تصمیم گرفت از این قرارداد چند جانبه خارج شود و بدین ترتیب راهی کمتر مشخص برای آینده به وجود آورد.

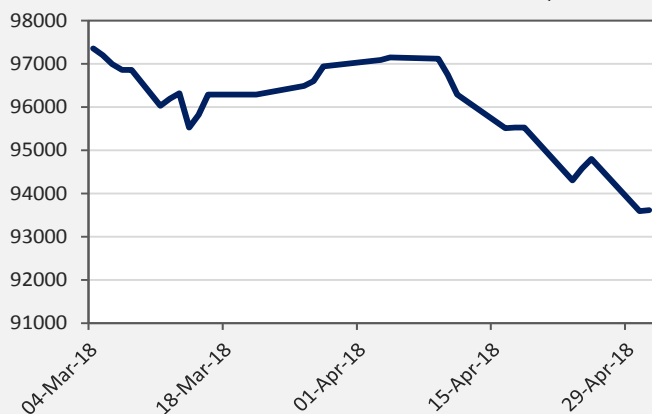
شکل ۱. نرخ لحظه روزانه نفت خام برنت
(ژانویه ۲۰۱۷ تا زمان حال)

در ایران مقامات پیش از این برای زمان پسا آمریکا در برجام برنامه ریزی کرده بودند و اینکه چه تأثیری بر روی بانک ها و روابط تجاری خارجی خواهد گذاشت. حتی اگر آقای ترامپ تصمیم گرفته بود لغو تحریم های ایران را شش ماه دیگر به عقب اندازد چنان صدمه ای به سطح اطمینان و نیروی حرکت بین این دو کشور وارد شده است که دگرگونی به نظر اجتناب ناپذیر بود. بواسطه کم تقصیری از سوی مقامات ایرانی که از دید سازمان ملل متحد کاملاً به مفاد قرارداد پایبند ماندند برجام به آن شکلی که میشناختیم از بین رفته است. اما نظر به اینکه شرکای باقیمانده برجام شروع به پیگیری عواقبی که نبودن آمریکا برای آنها خواهد داشت انتظارات زندگی پس از مرگ برای این قرارداد ایجاد کرده است.

شکل ۲. شاخص سهام (کلیه سهام) تدبیکس
سپتامبر ۲۰۱۷ تا کنون ۱

خبر خوب برای ایران این است که اروپا و سایر امضا کنندگان قرارداد آشکارا خواست خود را برای زنده نگه داشتن برجام بیان کردند. رهبران و رؤسای سیاست خارجه اروپا همواره موضع "تمام اروپا" در پشتیبانی از اجرای کامل برجام را ابراز کردند هم در عموم و همچنین به طور خصوصی که شامل سفرهای اخیر رئیس جمهور فرانسه و وزیر خارجه بریتانیا به واشنگتن بوده است. ارشد ترین دیپلمات اروپا خانم موگرینی گفت این قرارداد یک عنصر راهبردی موضع امنیتی اروپا میباشد. دو شریک دیگر قرارداد روسیه و چین همچنین صریحاً تعهد شان به اجرای برجام را بیان کردند. بنابر این با ترک قرارداد بنظر میرسد احتمال انزوای سیاسی خود اعمال آمریکا بیشتر از آن است که بر ایران تأثیر گذار باشد.

در این زمینه بهترین گزینه برای منافع ایران از راه حفظ روند کنونی انطباق با مفاد برجام و اصلاحات اقتصادی خواهد بود. ایرانی ها وارد یک دوران جدید نامعلوم میشوند که صرف نظر از افزایش خطر برخورد نظامی، که مطرح شده است ولی امیدوارند واقع بینانه نباشد لازم است تمایل خود به همکاری با بقیه جهان را نشان دهند. آقای روحانی خود چندین بار گفته است که ایران آماده چنین امکانی است و چند عضو برجسته دولت تصور اینکه منافع ایران به خاطر اقدامات آقای ترامپ پایمال گردد را به نحو پرشور رد کردند. در داخل ایران فشارهای سیاسی و در خارج اقدامات تحریک آمیز برای بی ثبات کردن برجام صورت خواهد گرفت. ولی برای ایران دور شدن از برجام فقط منجر به وخامت بیشتر چشم انداز اقتصادی این کشور خواهد شد.

به طور طبیعی با ترک آمریکا توازن قرارداد بهم خورده است و ایران جویای ضمانت از سوی شرکای باقیمانده که از طرف خودشان قرارداد محفوظ خواهد ماند است. اساس برجام پاداش ایران در برابر اجابت در مفاد قرارداد با دسترسی به سیستم مالی و تجاری جهان بود. این شامل لغو شبکه بین المللی تحریم های مالی بود که در بر گیرنده تحریم های آمریکایی قوی فرا کشوری که شرکت های سراسر جهان را تحدید به تنبیه کرده بود. برای معامله با شرکای ایرانی نهاد ها و شرکت های مالی بین المللی نیاز دارند با احتیاط و درایت میان قوانین حرکت کنند و با هر نهادی که در ایران با آن معامله میکنند باید بر مبنی قانون با هوشمندی اقدام کنند و شخصی که در ایران با او معامله میکنند را تحت بررسی قرار دهند. اتحادیه اروپا به احتمال زیاد نیاز به مذاکره در مورد شرایط مشارکت با همتایان آمریکایی خود برای محدود کردن خطرات ناشی دارد. این نیازمندی ادامه پایبندی ایران به مفاد برجام را تصریح میکند. اگر مقامات ایران بررسی آژانس اتمی بینالمللی را رد کرده و یا از محدودیت های فنی مفاد برجام فراتر بروند مقامات آمریکایی میتوانند کل تجارت بین المللی با ایران را دشوارتر کنند.

علاوه بر آن ایران باید توانایی مقاومت و ثبات اقتصادی خود را افزایش دهد تا بتواند چالش های سال های آینده را تحمل کند. اولویت نیاز ادامه جذب سرمایه گذاری خارجی میباشد. با سرمایه ثابت در حدود ۲۰ درصد تولید ناخالص ملی تخمین اقتصاددان ها این است که این رقم اقلاً ۱۰ درصد کمتر از سطح مورد نیاز برای کاهش بیکاری میباشد و جریانات سرمایه خارجی بیشتر از همیشه تحت نیاز قرار گرفته است. کار جذب سرمایه گذاری اکنون بیشتر چالش برانگیز شده ولی دست شرکت های ایرانی کاملاً بسته نشده است. مانع اصلی برای سرمایه گذاری خارجی شبکه های مالکیت نا شفاف و فقدان حکم قانون و بازار ضد رقابتی که تحت نفوذ منافع مقرر نیرومندی میباشد. حل این مشکلات آماده سازی ایران برای ایجاد روابط بین المللی در زمان پسا آمریکا در برجام بسیار مؤثر خواهد بود.

سخت گیری اخیر که بر روی مبادلات ارز خارجی اعمال شده است نشانه خوبی برای روابط آینده ایران با سیستم مالی جهانی نیست. تنزل های اخیر نرخ ریال به معنای این می باشد که واحد پول یک سوم ارزش خود را از ماه دسامبر تا به حال از دست

داده است. رویکرد سختگیرانه دولت در ماه آوریل منجر به توقف مبادلات داخلی ارز خارجی و غیر قانونی کردن دارایی ارز خارجی بیشتر از ۱۲۰۰۰ دلار و همچنین اعمال نرخ ثابت برای بانک مرکزی هزینه بسیار زیادی داشت. برنامه های دراز مدت برای یکسان کردن مجدد نرخ ارز و تنظیم نرخ واحد دلار به دلیل چیره شدن فشارهای سخت بر استدلال اقتصاد کلان به ویرانی کشیده شده است (شکل ۳). این اقدام نشان دهنده نگرانی مقامات در مورد خروج احتمالی سرمایه است. ولی بیشتر بیانگر افزایش جدال های سیاسی که در دولت بین طرفداران سرسخت منزوی گرا "اقتصاد مقاومتی" برای ایران و سیاستگذاران اقتصادی روشن فکر که حامیان رقابت پذیری در اقتصاد جهانی به عنوان راه پیش روی درست میباشند. اقدام این هفته آقای ترامپ خطر بر هم زدن تعادل به نفع تندرو های ایران را در بر دارد.

شکل ۳. نرخ تبادل ریال به دلار
(رسمی (آبی تیره) بازار (آبی روشن))

